

יעקב שרת / איש מאדים במדינת הגש"שים

בוזא הביתה!

(המשך מעמוד 59)

גילגול עקר בבורסה — עקר מבחינה יצרנית, אך לא מבחינת רוחי האוויר העצומים.

ובעיקר — אלה הן חברות-הגג של כל החברות "הרווחיות" הללו. ומכיוון שהן "רווחיות" לפי ההגדרה החדשה של זכות קיום משקי אליבא דשרי האוצר, יש להן זכות קיום בניגוד לחברות "הלא-רווחיות", המייצרות טקסטיל באופקים, או פורמייקה בעפולה. חברות-הגג הללו, כגון איי-די-בי קבוצת בנק דיסקונט, בנק לאומי ושות', קבוצת כלל, חברת רובינשטיין, חברת איזנברג, דנות ודומיהן, גורפות את כל הרווחים במשק, רווחים הנוצרים בניצור הכסף מגיע אליהן דרך המערכת הקיימת של הרווחה במשק, כאשר הגורמים היישרים את זרימת הרווחים הם הירידה בשכר הריאלי, הריבית הגבוהה וההטבות הממשלתיות במיסוי ובתנאי האשראי.

חברות אלו השתלטו על המערכת המישי קית ובמידה רבה גם על מנגנוני השילטון ותהליכי קבלת ההחלטות. עכשיו הן מצפות לכך שהכל ילך לפי רצונן: האינפלציה, האבטלה וגם שבירת אירגוניה-עובדים. האינפלציה משרתת את רצונן כי הן מר- שפאשר את רווחי האינפלציה; האבטלה ומשבר-הייצור משרתים את רצונן, כי אין הן יצרניות ואין להן עניין בהשקעות פרודוקטיביות. המשבר הכלכלי מאפשר להן לבלוע את המפעלים הקטנים, דבר שמאפשר את גידולן-הן. שבירת אירגוני הפועלים בוודאי משרתת את רצונן.

אם באמת היה הכל הולך לפי רצונם, היינו מגיעים תוך זמן קצר למיבנה הבר רתי נוסח המאה ה-19, או נוסח דרום- אמריקה במאה ה-20. כאשר אחוז קטן של האוכלוסיה נהנה מכל ההכנסה הלאומית — המוקטנת בהרבה — וכל היתר עובדים כדי לייצר אותה.

אך אני משוכנעת שהם לא יצליחו להעי ביר את רצונם, ונשארה עוד מספיק תבונה בעם העובד כדי להבין את מגמות ההתפתחות. לא חשוב איזו צורה תילבש המלחמה האנטי-אינפלציונית — העובד דים ייצא את הדרך והכוח להתנגד למגמות אלה.

הבראת מיפעלים

נוסח הבנקים

המגמות האלה של השתלטות מוגברת פולי ענק בלתי-פרודוקטיביות (ובכ מקרים רבים בינלאומיים) קיימות בכל העולם. האמת היא שבחוקי-לארץ הציבור מבחין בכך, כותבים ספרים על הנושא, ויש כאלה שקוראים להם "הודקות הפסי" טליוס". שאיבד את כוחו הצעיר, היצרני, אצלנו, למרבית הצער, האיבחון הציבורי של תופעות אלה הוא קלוש ביותר. למרות עוצמתן, אצלנו, משום מה, שיטות הטיש-טוש של המימסד עובדות כמטהיקסס. כאשר מופיעה בעיתון כותרת, שהבעלות על המישה מיפעלי מתכת עוברת אל בנק מסויים לשם, "הבראת המפעלים", הכל עוברים על כך לסדר היום. אין פרשנות, אין קול, והכל כנראה מניחים שהבנק באמת "יבריא" מיפעלים אלה. נראה, שעם פיטורי ועדי-עובדים באר-על הגיעה לי- קיצה גם התמימות הציבורית.

מדיניות הממשלה במשך שנים רבות, ובמיוחד בשנים האחרונות, טיפחה חבי-רות ענק מגזלות, כנראה מתוך תקווה להשתמש בכוחן למטרותיה היא. אך מה ששרה הוא שהן גדלו כל-כך דרך צינורות ההתעשרות שהממשלה פתחה בפניהן, ש- כעת אין היא מסוגלת להשתחרר מחיבור קיהן. בהגונות יש אימרה המתייחסת למצב זה: "תפסתי טורקי ועכשיו הוא לא נותן לי לזוז".

נכון, דרושה היום ממשלה בעלת אומץ לב. אומץ-הלב הדרוש לממשלה לא כדי לצאת נגד המורים, אלא כדי לצאת נגד חברות הענק ולהשתחרר מחיבוכן. לביצוע משימה זו יש צורך באומץ-לב גדול כי הרבה מאותו, אומץ-הלב" שהורביץ גילה במלחמתו להורדת השכר, איזה אומץ דרוש כדי לצאת נגד החלשים, לא לעדכן קיצבות ילדים וקיצבות זיקנה? לכך דרוש אומץ? אומץ דרוש כדי לצאת נגד החזר קים. אם תקום ממשלה בעלת אומץ מסוג זה, אם יבוא שריאוצר חדש, שמנוי וגמור עימו להחזיר את הוולטרה במשק לידי האדם היוצר, אני מוכנה להעמיד לרשותו תוכנית אופרטיבית להפסקת האינפלציה ומיד.

מישהו כדי לנקום את דם אחד מראשיהם. מתחוו, שהמנגנון החברתי הזה הקרוי נקמת-דם אינו המצאה של כך ברברית, אכזרית ונוראה. אדרבה, זו שיטה בדוקה ויעילה להרתעה, לשיחור וגשות ומתחים ולסגירת מעגלי-פשיעה, ולאו דווקא להנצחתם. ולא זו בלבד, אלא שההמצאה המצויינת הזאת מתעדת, לרוב, בהגרת רציחית-הנקם בקבלת כופר נאות, אך לא סתם כך, אלא בצורה מסוגנת, בפולחן שלם ומורכב, המחולל פורקן חברתי בריא, שם קף לסיכסוך ומאפשר חיים תקינים להבא, ללא אימת חרב מתהפכת.

אפשר איפוא להניח, שהתבונה הקולקטיבית האצורה במסורת השבטית הבדואית ובמסורת הדרוויית, שאינן גוזרות שלנצח האכל חרב, פעם בואי, פעם דרוזי בשרשרת אינסופית של נקמות-דם, היו בולמות שרשרת זאת לפני חוליית השנייה מאליהן, אלא שבצד המסורת יש גם מדינה, ולה מערכת כללים משלה, והיא אינה יודעת חוכמות. היה רצה, והרוצח צריך שיתפס ויכלא וישפט, ואם כן, נשאלת השאלה אם הפתרון של המדינה הוא גם הפתרון של השבט ושל העדה, ואם לא, מהו הפתרון הטוב ביותר וכיצד אפשר ליישב את קיומם של שני הפתרונות זה בצד זה.

השאלה היא שאלה, שכן היא חורגת מעבר ליחסי מדינה-בדואים ומדינה-דרוויים, וחלה גם על מיגורים נוספים, כגון מדינה-דתיים ומדינה-הרדים. יש בעולם חברות הפטרות מצרה זו, שאנחנו משופעים בה, וההתפרצויות החרדות המחזוריות בירושלים יעידו, שוב, מדובר בשבט הדבק במערכת התנהגותית משלו, בלתי-תלויה במערכות היצרניות, ובדבקות שורשית זאת אי-אפשר להילחם לא בכוח השיכנוע ולא בכוח הכוח, אלא אם כן מפעילים נגדה כוח שמהותו שונה לגמרי מן המקובל: כוח של שמד והשמדה.

אם, למשל, יפוצצו מחר את כל בתי מאה-שערים, אבן על אבן לא תישאר, ויעמדם בכוח את התושבים, מטף ועד זקן על משאיות ושליכו אותם למחנות של עבודת-פרך בערבה או ברמת-הגולן או השד יודע איפה, ואת הילדים הרכים יפזרו אצל מישפחות אמונות בקיבוצים, או-אי המדינה התגבר על השבט (ולא מדינה ערבית אחת נהגה כך, פחות או יותר, בבדור איש שלה, שכן איבת-עולם היא בין קין הרועה הבדואי ובין החורין, שאינו מכיר בשום סמכות עליו אדמות, ובין הבל, עובד-האדמה שהקים כפרים ועליהם ערים ועליהם מדינה, שאינה מכירה בבני-חורין). לפעמים, גם שמץ פחד שהמדינה עלולה לנהוג באלומות ברוטאליות שכזאת, עשוי, "להרגיע" את השבט.

הנה, בעוד שהבדואים והדרוויים, שבט שבט על מסורתו, מכירים בסופו של דבר בקיום המדינה, ולמיכך, חרף מילחמת-תיהם ומאבקהם בינם לבין עצמם, וביניהם, ובינם ובין המדינה, יודעים כי המלה האחרונה תהיה שלה, הבדואים היהודים של מאה-שערים אינם מכירים במדינה, ולמיכך, בסופו של דבר, מסתכנים בניגוי המדינה להפעיל נגדם אלימות. רגע הפעולה יבוא בהצטלבות שתי עקומות — עקומת ההתחזקות החרדית מזה ועקומת הרפיון המדינתי מזה. תווי העקומות הללו עדיין אינם ברורים לגמרי, ומקום הצטלבותם מעורפל, אבל ההלם שיבוא במות נוסע-שבט או שוטר בסקילה מאה-שערימית, יאיר אותם פתאום באור יקרות.

המו גלים

האם זו שמרנות? הבן-ראדם מתרגל במשך כך וכך שנים לגלאלף, גלביה, גלגיל וולניה"ל. ואם הוא חייך רדיו מיומן, שיועד למצות מהתשפכות האלקטרוניות הללו את שנקלט באוזניו כעידית, ואינו מושעבד לגולנית-הפנאי-הלאומית, המח-פה על הזיבורית שהיא משפיעה בריצודי אור מהפנטטי-עיון (טוב, לכל אחד יש רגעי חולשה וצורך בניקוי-ראש מול מירקע הטלוויזיה; אני מדבר בדרך כלל), הוא יכול להיות מרוצה. קרה מה שקרה — ועד עכשיו לא נהיר לי מה קרה בדיוק — וגלאלף נעלם.

מדוע, איך, עד מתי? השד יודע. והשד יודע מדוע זה היה בציע קבלות שכזאת. מה, לאף אחד במדינה לא איכפת שגלאלף מת? ואם לי זה איכפת, איכפת מאוד — הרבה יותר מאי-סגירת "אל-על" חרף כל ההפסידים הנוראים, חסרי הפטר והתכלית — אז אני סתם שמרן, שלא מתרגל לרוח הזמן ולשינויים שהיא מביאה בכנפיה?

ולא רק גלאלף נעלם, אלא שהיעלמותו הפלישה את גלגיל גלביה, וברוך השם, היה חבל מובהק בין שני הגלים האלה, ועכשיו אתה פותח את ברו הקרים ומקבל המים, ולהיפך, והכל מובלבל וחסר סדר, חסר מידור, ויש לך הרגשה שנסרגה איוז חנות טובה של ספרים, שידעת בדיוק מה לחפש ואיך לחפש בה, ועכשיו אתה נצרך לאיזה דוכן ספרים העומד בסוק, ועליו ערימה מעורבת של סוגאלף סוגיבית וסוגימל — ההקבלה תופסת, פחות או יותר — אך סך-הכל, כך נדמה לי, ויותר מנדמה לי, אינו ממוצע בין אלף בית וגימל, שהוא בית, אלא משהו שפל ובזוי הרבה יותר, ולא אגיד את האות. ובימים טרופים אלה, כשמשתל הוומביים שלנו, על הזומבי הגדול והזומביים הבינוניים והתת-זומביים, שוקדת על צוואתה ליורשיה האומללים-המאושרים, אולי אין סמל מוחשי יותר, מידי יותר, ולשם הליהומי שהיא מענישה בו את כל האזר-חיים היום, ואת יורשיה מחר.

אבל אולי זו סתם שמרנות? אולי, אם מחר ניוותר רק עם גלגיל הוולגרי, הקולני והמפוטפט, גם אז לאיש, או לאיש כמעט, לא יהיה איכפת? לא אתפלא.

אני מוקסם כל פעם מחדש ממחקרים המגלים, למשל, כי רוב האמהות נשואות; זוגות צעירים הם הנזקקים יותר מכל לדור; שיעור העבריינות גבוה במיוחד באוכלוסיות מצוקה; אנשים צעירים בריאים יותר מזקנים, והגהים עיפים מועדים יותר לתאונות. צבא שלם של מדענים מתפרנס ממחקרים מנתצי-פסילים שכאלה, והברה יוצאת נשכרת, כמובן. המחקר האחרון מסוג זה, שלבש צורה של יוס-עיון, נערך בחסות אוניברסיטת בראילן, זו שסיפור עליה בשעתה, שבשי-עורי מתמטיקה גבוהה הפרופסור אומר: "שתיים כפול שתיים, ברוך השם, הם ארבע!" אשרנו שזכינו, ובא היום, ואנשים הכמים ונבונים ויודעי-דבר התכנסו שם יחדיו יום תמים, ושקלו וטרו ודנו ועיינו וחקרו ואיזנו, עד שלבסוף השמינו ברבים את המסקנה המהפכנית והחדשנית המועזעת כל בשר, "אי-אפשר להפעיל תעשייה כבדה ומודרנית בשנות ה-80 ללא חילול שבת".

אמנם, הושראו בורים באשר לשנות ה-70, ה-60, ה-50 ואם תרצו אפילו ה-40 וה-30, אם לא למטה מזה, ואפשר שלבני העבר לא נדע דבר לאשורו עד עולם. אפס, כי בכל שכרוך בשנות ה-80, הלא המה השנים שבתן אנו חיים כולנו באין בחירה ומנוס, הדברים ברורים בתכלית. והרי עוד ציטוט מן הדיווח הבלתי-צפוי, הישר מפי מדענים רציניים וחמורי-סבר, כמו שאומרים, אשר למען השמעת הגילוי המדי-הים הטריחו עצמם ועשו דרכם אל אותו מקדש-מעט אפילו מברא-שבע הגידחת: "אי-אפשר להפעיל מיפעל עתיר-ידע רק באמצעות אמצעים מתוחכמים ואוטומציה, ללא חילול שבת", קבע משה פזי מהקריה למחקר גרעיני בנגב!

אז מה משה פזי, האם חושב-כיפה הוא או אפיקורס להכי-עיס? סתם המדווח ב"מעריב" (28.1.81) ולא פירש! יען וביען, אם דתי הוא, הרי שהעז פנים כלפי שמיא וכמי שהעיד על עצמו שחילל שבת במזיד, דינו כרת, ואילו אם אפיקורס הוא, כלומר משלנו, הרי שחצוף ונס-רוח הוא, או שמא אני מבחין לעג מסותר בדבריו? "מיפעל עתיר-ידע", הוא אומר, כאילו במלים מפוצצות ומיסטוריות אלה הוא הרשים את אלוהים ונציגו עלי אדמות, ויצא הפרשדונה!

הוא באמת לא הרשים, שכן ידע-שמדע, ו,על אף התייחסום המודרני שאליו הגיעה המחשבה היהודית בהמצאת פטנטים (המחשבה היהודית מזכירה לא את ר' אורי זוהר, והפטנטרי טים, נו — את השרי שלו על המוח היהודי והפטנטים, כמובן) שימנעו חילול-שבת, טרם נמצא פתרון מושלם וספק אם אפשר להמציא פתרון כזה, נאמר וצוטט שם. הנה, הרב ישראל רוזן, למשל, שאם אינכם יודעים, הריהו מנהל, "צומת" — צוות מדעי תורני — הגיע שם דעתו הנחרצת, חרף כל הגילויים האלה של המחשבה היהודית, כי אין צורך, לא ולא! בחילול-שבת, והפתרון הדתי שלו, כמו כל דבר בדת, אינו חדש. הפתרון הוא פטנט ישן נושן, שאולי לא במקרה הוא קרוי בעגת בר-אילן גש"ש — גויש-שבת.

תמיד היתה לי הרגשה, שבלעדי הגששים חיינו היו ממש חסרי-טעם. עכשיו נוסף עליהם את הגש"שים, ונתפלל שיהיו בשטח מספיק גויים להטסקה בשבת (ביחוד במיפעלים עתירי-ידע), וגם בצה"ל (כן, הגאון הרב רוזן הציע שם, באותו יום-עיון מהפכני, שצה"ל ימנה גש"ש בכל יחידה צבאית לימינו של כל סמל דת וקצין דת, ואילמלא ידעתי שהוא, הרב רוזן, קיים, הייתי חושד בו שהוא אחד הגששים שהתחפש למדען דתי והסתנן ליום-העיון בבר-אילן).

אל דאגה, יהיו, יהיו גויים. ברוך השם, התור לגיור אינו כל כך גדול בזמן האחרון.

ומה, בכל זאת, יהיה אם כל הגויים יתגיירו? מקשנים שכמותכם, את השאלה הזאת כבר פתרה המחש-בה היהודית מציאת הפטנטים זה מכבר: אם כל הגויים יהיו יהודים, הרי שהגענו לימות המשיח — אתם מסוגלים להעלות בדעתכם, שהמשיח לא יתור בעיה זוטית שכזו?

בין השבטים

פעם ראשונה יצאתי לאוויר העולם בהיוולדי. פעם שניה — בצאתי, בוטר שבבוטר, פעם ראשונה לטיול של ממש באירופה. איכשהו, ישב עליידי איזה הודי, שככל הנראה היה משיכל והרב-אפקים ממני. נקשרה בינינו שיחה על ישראל, על יהודים ועל ערבים, ואני אמרתי להם הערבים שהם, "לא תרבותיים". איש-שיחי נעץ בי מבט, שבסך-הכל היה רחמני, והגיב: "מה זאת אומרת לא תרבותיים? אין להם תרבות — אורח-חיים ומניניהם ודת ומסורת וספרות ושירה ואמנות? כמובן שיש להם תרבות, כשם שיש תרבות לשבט הפרימיטיבי ביותר בליונגל, אלא שהיא שונה מהתרבות שהיא בית-גידולך. אתה אולי התכוונת לומר שהם פרימיטיביים כלשהו בתחומים מסויימים, אבל זה דבר אחר לגמרי. להגיד על הערבים שאין להם תרבות!"

הוא, שם אותי במקום", כמו שאומרים, תהודי האלמוני הזה, ואני מכיר לו תודה עד היום (ובעברית עיתונאית: עד עם היום הזה; אגב, אני מתפרנס מעריכה, ו,עד עם היום הזה" משריין לי מקום עבודה לנצח — אתה יכול למחוק לעיתונאי הישראלי המצוי את ה"עצם", ואת "הזה" אלף פעם ופעם, ובפעם הבאה הוא יחזור לסרוו ב"עד עם היום הזה" — ואנחנו עוד לוענים לתרבות המליצות הערבית).

נזכרתי בסוגיה תרבותית זאת, כאשר למקרא רשימתו של ג'וש פלמון על נקמת-הדם ועל "חוק השבטים" בכלל ב"מע-ריב" היררהתי, שרבים בוודאי נדים לבדואים המסכנים, שמינהגים לא-תרבותיים, ברבריים, כופים עליהם עכשיו לרצוח